

NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 7. julija 1855.

List 54.

Bolje pezo kakor nikoli!

Dobrovoljna beseda o kmetijskem poduku odraslih ljudi in napravi večernih šol ne bo menda popolnoma bob v steno.

Da bi v sedanjih okoljih in navadah stariši ne jemali otrok za poljske dela, dan današnji skor ne more biti. Dosti vzrokov je, ki kmečke gospodarje silijo, da si pomagajo z ženami in otroci. Nekteri bolj ubogi stariši res komaj čakajo, da otroci toliko odrastejo, da so za delo.

Kako dolgo bo to še tako, in ali bo kdaj drugač, tega nihče ne vé. Dokler pa je to tako, kakor je, in dokler iz tega izvira mnogo zlega in mnogo napak, je dolžnost vsacega ljudoljuba, da se, kolikor je moč, odvrtačajo nasledki takošnih razvad.

Če že delavec ne more tako plačan biti, da bi v stanu bil svoje otroke v šolo pošiljati, naj se mu vendar skusi drugač pomagati.

Če se od ene strani od otrok terja, da naj starišem pomagajo pri kmetijstvu, terja od druge strani tudi pravica, naj se jim saj v pripravnem poznejšem času tisto podučenje podeli, kterege poprej niso deležni postali.

Na vsako vižo terja to vést od očeta, ali od tistega, kteremu otroci delajo. Oni bojo za to odgovor dajali.

Ker mnogo nadlog, ki pačijo ljudstvo in škodujejo deželi, izvira edino iz tega, da otroci v tistih letih, ko sta um in serce naj bolj spretna za dobro in slabo, se po pašnikih klatijo in na polji delajo namesto v šoli, — je menda očitno kot beli dan, da ni kaka kaj bodi reč: ali hodi otrok v šolo ali ne. Saj sodniški zapisniki vsih dežel, kateri kažejo, da večina hudodelnikov so taki, ki niso nikoli v šolo hodili, dosti glasno govore, da bi kdo to tajiti mogel.

Zanemarjena omika duha in serca in nevednost so tisti studenci, iz katerih izvirajo napake in hudodelstva, in čeravno stariši zavolj revšine svoje otroke za delo upotrebujejo, so vendar oni odgovorni za nasledke, ki izvirajo iz zanemarjene omike in nevednosti.

Če, kakor smo rekli, dobro spoznamo dan današnje potrebo, da si mnogi stariši morajo z 8 do 10 let starimi otroci pri delu pomagati, vendar nasproti ne moremo reči, da bi tega iz serca ne obžalovali. Vsak gospodar pač dobro vé, kako hudo je, ako se zakasni s setvijo in kako slaba je žetev zavolj prepozne setve dostikrat. Al tudi za mladino ima setev svoj čas, in če se o tistem času ne seje dobro seme, bo žetev žalostna.

Kako važna je dobra izreja ljudstva, je že slavni spartanski postavodajavec spoznal, ko je rekel: naj imenitniše delo vse postavodaje je izreja mladine.

Naj bi tedaj vsi tisti, ki so krivi tega, da otroci na kmetih ne hodijo v šolo in jih tedaj pripravljajo ob sevo duševne omike, resno prevdarili, kako da bi jih odškodovali za zgubo v mladosti, in jim pozneje povernili, kar so jim odtegnili v mladih letih.

Naj bolje odškodovanje so večerne šole. Gotovo je, da (zunaj naj hujega dela) še zmiraj ostaja na dan ktera ura na večer, ki se zamore porabiti za šolski nauk.

Mi vsi, dragi bravci, se pa moramo resno tega imenitnega dela lotiti. Eden naj posodi sobo za učilišče, drugi naj dá luč, tretji kurjavo, četerti naj podari kake bukve, peti naj bode učitelj — in preden se bo še sploh razglasilo, da je tam pa tam večerna šola, bojo klopi že polne učencov — mladih fantov, odraslih pa tudi starih mož. V tacih šolah ne bo treba nobene priganjati k učenju, vsak bo sam skušal dohiteti to, kar je dosihmal zakasnil.

In kolikšen dobiček bo izviral iz tega! Od hiše do hiše bo segal blagoslov šolskega poduka, od vasi do vasi se bo vedno razširjal in blagor potem celi deželi, ktera zamore reči: večina mojih kmetovavcov je na tisti višji stopnji, da ne delajo le rabotno, kakor tudi konjiči ali voliči delajo, ki jih vpregamo, da nam orjejo, polje povlačijo, mervo spravljajo itd.!

Naj bi pravi prijatli ljudstva v kmečki ali gospodski suknji svet ta dobro prevdarili in, kakor jim okoljine naj bolje kažejo, se lotili naprave večernih šol.

Iz „Allg. Land- u. Forstw. Zeit.“

Gospodarske skušnje.

Skušnje z gipsom, premogovim pepélom in apnom.

Z dobičkom tako očitnim, da ga, kakor pravimo, človek z roko zagrabiti more, so na zahodnem Češkem trosili gips po vsih zemljiših (le na tacih ne, ki imajo že same po sebi apnen svet). Na en oral so ga porabili 1 cent in pol ali 2 centa. Štupali so z gipsom vsako sorto detelje, pa tudi sočivje, uno na spomlad, kmalo ko ni bilo več snega, — to pa kakor hitro se je dobro iz zemlje prikazalo. Na gipsanih deteljših se je nakosilo dvakrat več detelje, pa tudi v teh krajih ni skor gospodarja, da bi svoje detelje ne gipsal ali s premogovim pepélom ne potresal. Gipsanega sočivja se je pridelalo za čertinko več.

Premogovega pepéla (pepela kamnenega oglja, Steinkohlenasche) so na oral deteljša raztrosili 20 do 30 centov, ravno toliko na njivo, kjer je bilo sočivje. Pepél pa se trosi na deteljša že pozimi, ako ni snega, na sočivje pa potem ko je sajeno bilo. Pridelk je bil pa ravno toliko obilniši kakor na gipsanih zemljiših.

Pa ne le pepél premogov, temuč tudi tiste mekine, ki odpadajo od premoga nežganega (Steinkohlenkleie), so se kaj dobro prilegle mokrim senožetim, če so jih pozimi po 30 centov na oral, in ravno toliko in tudi pozimi na njive z nemško deteljo (lucerno) potrosili. Polovico več so pridelali vsega.

Gips in premogov pepél imata pa to dobro lastnost, da prideta na dobro tudi tistim sadežem, ki so po detelji ali sočivji vsajeni bili na gipsano ali s premogovim pepélom poštopano njivo.

Živo apno se je na vlažnem in mokrem svetu, kjer zemlja že sama po sebi nima apnice v sebi, in